

Escriure Psicologia a la Universitat

GUIES PER ESCRIURE EN DISCIPLINES ESPECÍFIQUES

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

 UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Universitat
de Girona

 Universitat
de Lleida

 UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

1 Què es la psicologia?

La psicologia és la ciència que estudia els pensaments, les emocions i les accions de les persones. Per fer-ho partim del fet que tenim una dimensió biològica, una dimensió psicològica i una dimensió social. Per exemple, la psicologia estudia com, al llarg del cicle vital, la societat i les interaccions amb altres persones igual que els diferents factors biològics lligats al nostre cos, condicionen la nostra ment i la nostra conducta. Alhora, els pensaments i les emocions també modifiquen la vida en societat, i fins i tot poden provocar canvis en la nostra biologia. Per això diem que totes tres dimensions són inextricables, és a dir, que són inseparables i es determinen mútuament. En resum, som éssers biopsicosocials i, per tant, a l'hora d'escriure en psicologia ens adrecem, en diferents graus, a cadascuna d'aquestes dimensions i les seves interaccions.

Som éssers biopsicosocials i, per tant, a l'hora d'escriure en psicologia ens adrecem, en diferents graus, a cadascuna d'aquestes dimensions i les seves interaccions.

2 Característiques generals de l'escriptura en psicologia

Concebre les persones com a éssers biopsicosocials té conseqüències importants sobre la nostra disciplina, per començar, la gran diversitat textual que presenta. La psicologia és tant una ciència de la salut com una ciència social i per això l'escriptura en psicologia agafa elements d'ambdues tradicions.

A més a més, la psicologia té, des dels seus inicis, dues ànimes, una d'experimental, interessada a descobrir les lleis de la conducta humana i que argumenta les seves troballes mitjançant un ús intensiu de les tècniques estadístiques, i una de qualitativa, preocupada pel sentit que té per a les persones el món que les envolta i, per tant, interessada en les dimensions més subjectives de l'experiència, en el llenguatge i en les pràctiques socials col·lectives. D'altra banda, podem concebre la psicologia tant com una ciència bàsica (encarregada de produir coneixements) com una ciència aplicada (encarregada de dissenyar intervencions per millorar el benestar de les persones). Finalment, hi ha, a més, una multiplicitat de marcs teòrics que ens serveixen d'ulleres a partir de les quals observar les persones i la seva realitat.

Tot això fa que no puguem pensar en una única manera d'escriure en psicologia, sinó en una pluralitat d'estils segons l'àmbit, els objectius, les metodologies o l'enfocament teòric. Malgrat tot, podem reconèixer certs elements comuns sobre els quals s'ha bastit un cert consens, que exposem a continuació:

- Un text psicològic és un text argumentatiu, és a dir, un text de gènere realista que intenta convèncer a qui el llegeix que el que s'hi explica es basa en raonaments teòrics, lògics o empírics difícils de refutar. Per fer-ho, narra amb claredat i detall els fets en què es basa, raona de forma precisa i remet de forma sistemàtica a la literatura acadèmica sobre la qual es construeix l'argumentació.
- L'objectiu d'aquest text sempre és o bé mirar d'explicar la ment i la conducta humana o bé intentar comprendre la vida de les persones. Per això, un text en psicologia no pot obviar mai les qüestions ètiques. Els escrits que fem els i les professionals de la psicologia es fan des de la responsabilitat de saber que qui els llegeix pot assumir el que s'hi diu com a veritable i, per tant, escrivim des de la consciència dels efectes que poden tenir les afirmacions que fem. Per això, un text psicològic parteix dels valors que podem trobar en els codis deontològics de la professió, especialment la protecció de la confidencialitat, el respecte per les persones usuàries i les participants, el suport a l'autonomia personal, el treball per la justícia social i el compromís amb les problemàtiques que cal afrontar. En aquest sentit, els nostres textos constaten les realitats de la vida humana sense jutjar les persones particulars, però sí els sistemes, les institucions o les estructures que les condicionen.
- Quan escrivim en psicologia tampoc no podem oblidar que la separació entre els fets i les seves interpretacions no és possible, ja que les darreres condicionen els primers i, per tant, trobem una pluralitat de mirades, enfocaments teòrics i mètodes per estudiar i interpretar els mateixos esdeveniments. Per això, cal sempre definir amb precisió els conceptes utilitzats. Això passa, per un costat, per reconèixer-ne els i les autores i les escoles de pensament de les quals procedeixen i, per l'altre, per deixar molt clar quin sentit n'adoptem finalment. És a dir, per remarcar la nostra posició en el debat (ètic, polític, ontològic, epistemològic...) en què se situa el nostre text.
- Un text psicològic es construeix a partir de les discussions que tenen lloc en la literatura acadèmica. Per tant, forma part de la pràctica i de l'ètica de l'escriptura psicològica garantir a qui el llegirà que es parteix de l'ús de literatura de qualitat, és a dir, de publicacions revisades per parells, en les quals s'explica de manera transparent el procediment que s'ha seguit o els raonaments que s'hi plantegen. Donat que la majoria de resultats en psicologia són difícils de replicar (ja que es basen en vivències particulars i subjectives, localitzades en moments i espais sociohistòrics concrets), cal ser extremament honest en la descripció del camí que s'ha seguit i explicitar clarament les limitacions que pot tenir el coneixement produït.

- Finalment, per tal que la ciutadania pugui participar de les decisions que l'afecten, és fonamental que, en difondre el coneixement psicològic, més enllà de fer-ho de manera documentada, argumentada i rigorosa, ho fem de manera clara i adequada als públics als quals ens adrecem i als mitjans de difusió que utilitzem.

3 Textos escrits habituals en psicologia

És habitual imaginar-nos el i la professional de la psicologia com a algú que entrevista i escolta les persones, n'observa el comportament i les relacions, i els passa algun test o els sotmet a algun tipus d'experiment per avaluar-ne les reaccions. Tot i que aquestes són tasques habituals de la nostra professió, sovint oblidem que el que més fem és escriure i que ho fem en un entorn divers i amb objectius molt diferents. No s'escriu de la mateixa manera ni per als mateixos públics en l'àmbit de la psicologia de l'educació, la del desenvolupament, la jurídica o forense, la dels recursos humans i les organitzacions, la social i comunitària, la psicobiologia i la neurociència, la de la salut i la clínica, o en l'àmbit de les metodologies quantitatives o qualitatives.

No s'escriu de la mateixa manera ni per als mateixos públics en l'àmbit de la psicologia de l'educació, la del desenvolupament, la jurídica o forense, la dels recursos humans i les organitzacions, la social i comunitària, la psicobiologia i la neurociència, la de la salut i la clínica, o en l'àmbit de les metodologies quantitatives o qualitatives.

Per aquesta raó, el primer que cal fer és familiaritzar-se amb els textos de l'àmbit de coneixement on ens situem. Per exposar la tipologia de textos que es poden escriure en psicologia, distingirem entre els que pertanyen a l'àmbit de la intervenció i els de l'àmbit de la recerca.

En **l'àmbit de la intervenció psicològica** el text més habitual que hem d'emprendre és l'informe psicològic, és a dir, un text informatiu en el qual recollim les dades més importants sobre les persones usuàries dels nostres serveis, així com les nostres recomanacions. Els informes poden ser clínics, forenses, laborals o educatius i, segons l'àmbit, hi pot haver variacions o èmfasis en uns aspectes o altres, o fins i tot algun aspecte pot no aparèixer-hi. En general, l'informe té els apartats següents: una breu presentació biogràfica de l'usuari; les raons de la consulta o de qui demana l'informe; les informacions prèvies (per exemple, informes anteriors); un consentiment informat

(sobre els usos que tindrà l'informe); els problemes, els símptomes o la situació personal que causa la necessitat de l'informe; el context psicosocial (laboral, educatiu, familiar...); la condició mental i les observacions de la conducta; els resultats dels tests o les proves emprades; els resultats de l'entrevista (clínica, educativa, laboral...); el diagnòstic i les seves possibles causes (símptomes, trastorn, contextualització), i, finalment, les recomanacions clíniques, educatives o laborals pertinents.

Un altre tipus de textos que solem haver de redactar en aquest àmbit són els projectes d'intervenció, és a dir, programes en què proposem una sèrie d'accions amb l'objectiu de canviar una realitat problemàtica. Els projectes d'intervenció tenen les parts següents: títol, autors, resum, introducció —que inclou la justificació de la proposta, el diagnòstic o la detecció de necessitats i els objectius—, metodologia, pla de treball, resultats esperats, proposta d'avaluació de la intervenció realitzada, pla de difusió, cronograma, pressupost i referències.

Finalment, és habitual que els psicòlegs i les psicòlogues impartim formacions diverses, per a les quals ens cal escriure apunts i preparar presentacions. Però també podem recórrer a blogs, infografies, podcasts o vídeos, que requereixen que n'escrivim els guions corresponents.

En l'àmbit de la **recerca psicològica** (que inclou molts dels treballs que es demanen als i les estudiants de psicologia) hem de redactar projectes de recerca, que tenen pràcticament els mateixos apartats que el projecte d'intervenció, els quals donen lloc a informes de recerca on expliquem de manera exhaustiva a l'organisme finançador els resultats obtinguts, seguint els mateixos apartats del projecte però amb l'afegitó dels resultats obtinguts, la seva discussió i les conclusions, amb recomanacions, si es tracta de recerca aplicada. Addicionalment, la recerca ens exigeix diferents produccions escrites a mesura que l'anem fent i pot donar lloc a articles de recerca que es publiquen en revistes revisades per parells o en altres mitjans de difusió.

Durant la mateixa recerca l'escriptura depèn de les tècniques de recollida de dades que fem. Hem d'escriure consentiments informats on resumim la recerca per a qui hi participa; protocols experimentals o observacionals; si creem enquestes o tests, n'hem de redactar els ítems o les preguntes de forma que siguin intel·ligibles per a qui els ha de respondre; i també escrivim diaris de camp i transcrivim entrevistes.

En el cas de l'article científic, podem elaborar articles de revisió sistemàtica del coneixement psicològic sobre un tema donat, que de vegades inclouen una metaanàlisi de les dades; articles teòrics en què presentem o reflexionem sobre un o més conceptes psicològics; o bé articles de recerca empírica quantitativa, qualitativa o mixta. Els continguts i la manera d'escriure'ls varien fortament segons el disseny de la recerca que presentem (dissenys experimentals o quasiexperimentals, de cas únic, *ex post facto*, d'enquestes o observacionals, etc.) en el cas de la recerca quantitativa; i segons el

mètode emprat en el cas de la recerca qualitativa (etnogràfic, o autoetnogràfic narratiu, fenomenològic, performatiu, biogràfic, anàlisi temàtica o discursiva, teoria fonamentada, recerca acció participativa, etc.). Per tot això, sempre cal que ens informem prèviament de com es comuniquen els resultats de la recerca segons el mètode emprat.

Tot i aquesta diversitat, podem identificar una sèrie de característiques comunes que han d'estar sempre presents en un article de recerca psicològica: la justificació i contextualització de la pregunta de recerca, els objectius, les hipòtesis, la revisió comentada de la literatura pertinent, els resultats i la seva interpretació i les conclusions amb les limitacions i implicacions de la recerca. Aquests punts poden aparèixer en aquest ordre o en altres, segons la tradició metodològica a la qual ens adscriuim, però el més important és que han de ser consistents entre ells: la revisió ha de contextualitzar els objectius; el marc teòric i la metodologia emprada han de permetre assolir-los, i la discussió i les implicacions s'han de fonamentar en els resultats.

Altres publicacions habituals vinculades a la recerca són les ressenyes de llibres, els comentaris crítics de recerca publicada o les notes breus de recerca. A més, també hem d'escriure pensant en la difusió de la recerca: resums executius, notes de premsa, conferències, infografies, guions de vídeos, blogs o podcasts, o respostes a entrevistes que ens facin.

4 Convencions de l'escriptura en psicologia

Per defecte, en psicologia privilegiem les convencions de l'American Psychological Association (APA), sempre fent servir la darrera edició. Això és especialment important per a l'ús de cites i referències bibliogràfiques. Per exemple, en els escrits psicològics llistem únicament les referències mencionades en el text, no fem servir bibliografies ni webgrafies addicionals i minimitzem al màxim les notes a peu de pàgina o finals.

Per defecte, en psicologia privilegiem les convencions de l'American Psychological Association (APA), sempre fent servir la darrera edició. Això és especialment important per a l'ús de cites i referències bibliogràfiques.

Tanmateix, algunes convencions depenen de la revista on es publiquen els textos. I, a més, com que cada vegada és més habitual publicar en revistes d'altres disciplines o multidisciplinàries, cal saber què s'espera del nostre text i no ha de fer por demanar-ho explícitament a qui ens ha de publicar o avaluar.

En consonància amb l'exercici d'honestedat que ha de caracteritzar els textos de la disciplina, cada vegada és més comú escriure en primera persona singular o plural per referir-se a accions dutes a terme per qui escriu, per explicar reaccions personals o per desenvolupar reflexions pertinents i argumentades. Així doncs, no es recomana fer servir l'estil impersonal caracteritzat per l'ús indiscriminat de la veu passiva i formes de tercera persona impersonal (*hom considera que...*, *un considera que...*, *es considera que...*).

Finalment, en psicologia hem de ser especialment respectuosos amb les persones implicades en el text, siguin participants, siguin altres professionals. Per això, d'una banda evitem el plagiat i reconeixem l'autoria dels textos o materials emprats, i per l'altra escrivim amb perspectiva de gènere i no utilitzem expressions sexistes, racistes, capacitistes, LGTBIQ+-fòbiques, classistes o edatistes. Per aquesta raó, escoltem les propostes dels col·lectius de persones amb les quals treballem sobre com ens hi hem de dirigir, per exemple per saber si hem de parlar de (*dis*)capacitat, *diversitat funcional* o *neurodivergències*. Per la mateixa raó, preferim l'ús de les paraules *trastorn*, *problema* o *dificultat* al de *malaltia*; i el d'*usuària*, *usuari* o *participant* al de *pacient* o *subjecte*.

5 Obres i webs d'interès en escriure psicologia

1. *Diccionaris en Línia del Termcat*. Barcelona: Termcat, Centre de Terminologia. [https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia]
Diccionaris terminològics en català i altres llengües. Consulteu els d'atenció a la salut mental, de psiquiatria, de sociologia i d'educació, entre altres.
2. American Psychological Association (APA). *Style & Grammar Guidelines* [en línia]. [https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines]
Pàgina amb les recomanacions oficials d'estil de l'APA. És imprescindible per a escriure i referenciar correctament en psicologia, conté resumidament les indicacions de la darrera edició del seu Manual de Publicació.
3. *Journal Article Reporting Standards for Qualitative Primary, Qualitative Meta-Analytic, and Mixed Methods Research in Psychology: The APA*. Publications and Communications Board Task Force Report, Heidi M. Levitt et al. [https://doi.apa.org/fulltext/2018-00750-003.html]
Article de referència tant per a qui necessita escriure com avaluar articles qualitatius.

4. *Reporting standards for research in psychology: Why do we need them? What might they be?* APA Publications and Communications Board Working Group on Journal Article Reporting Standards. [<https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.9.839>]
 Article de referència tant per a qui necessita escriure com avaluar articles quantitativus.

5. *Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA)*, Ottawa Hospital. University of Oxford. Monash University. [<http://prisma-statement.org/PRISMAStatement/>]
 Sistema de referència tant per a qui necessita escriure com avaluar revisions sistemàtiques.

6. *The First Person in Academic Writing*. Duke University. [<https://twp.duke.edu/sites/twp.duke.edu/files/file-attachments/first-person.original.pdf>]
 Consells per a un ús efectiu de la primera persona i la veu personal en l'escriptura acadèmica.

7. *Writing for Psychology. A Guide for Psychology Concentrators*. Harvard University. [https://writingproject.fas.harvard.edu/files/hwp/files/writing_for_psych_final_from_printer.pdf]
 Guia ampliada d'escriptura en psicologia, basada en les directrius de l'APA i orientada als estudiants de psicologia.

8. *Guide for Writing in Psychology*, Southwestern University. [<https://www.southwestern.edu/live/files/4181-guide-for-writing-in-psychology.pdf>]
 Guia abreujada d'escriptura en psicologia, basada en les directrius de l'APA i orientada als estudiants de psicologia.

Servei de Llengües (UAB), Serveis Lingüístics (UB), Servei de Llengües Modernes (UdG), Institut de Llengües (UdL) i Serveis Lingüístics (UVic-UCC)

Coordinació: Virgínia Castillo (UAB), Enric Serra (UAB)

Autoria: Joel Feliu (amb el suport de Maria Verdaguer, Eva Penelo i Adriana Gil-Juárez)

Revisió lingüística: Enric Serra

Aquest projecte ha rebut un ajut Interlingua de la Generalitat de Catalunya.

Primera edició: juliol de 2021

Segona edició (adaptada a criteris d'accessibilitat): febrer de 2023

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons Reconeixement No Comercial Sense Obra Derivada 4.0. Podeu reproduir-la per a usos no comercials de forma sencera i fent-ne constar la font: Servei de Llengües (Universitat Autònoma de Barcelona), Serveis Lingüístics (Universitat de Barcelona), Servei de Llengües Modernes (Universitat de Girona), Institut de Llengües (Universitat de Lleida), Serveis Lingüístics (Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya).

Adaptació feta amb l'assessorament del grup Adaptabit i de Mireia Ribera.